

МЕХАНИЗЪМ

за работа на педагогическите специалисти в СУ “Св. Климент Охридски“, град Пещера

в подкрепа на ученик в ситуация на раздяла и конфликт между родители

Механизмът е приет на заседание на Педагогическия съвет с Решение № 19 от Протокол № 3 / 10.01.24 година и е утвърден със заповед на директора № 346 / 15.01.24 г.

Светът непрекъснато става все по-сложен по отношение на информацията. За да поддържаме нивото на компетентност, е необходимо да учим по нещо ново през цялото време, да се занимаваме със самообразование през целия живот. Продължаващото образование се превръща в необходимост. Съвременното семейство все повече се нуждае от разнообразни знания: медицински, педагогически, психологически, юридически. Дейността на учителския колектив на СУ „Св. Кл. Охридски“, гр. Пещера не може да остане встрани от променящата се ситуация в обществото. Семейната работа трябва да отчита съвременните подходи към този проблем. Основна тенденция е да се образуват родителите за самостоятелно решаване на житейски проблеми. Това предполага промени в системата "учител - родител“, изисква усилия от преподавателския състав в училището.

Всички знаем, че възпитанието в училищна възраст се случва в условията на едновременно влияние на семейството и училищната институция. Затова основната ни задача е да мотивираме родителите ни да станат наши активни помощници и съмишленици.

Родителският конфликт дава отражение върху поведението и присъствието на ученика в училище, като в много случаи учителите са първите възрастни, които се сблъскват с последствията от неразбирателствата в семейството. Всяка ситуация на родителски конфликт има специфични особености, което е предпоставка за различен тип поведенчески и емоционален отговор в зависимост от индивидуалните особености и възможности за справяне на самото дете. В този смисъл е особено важно работещите с деца да имат необходимите знания за начина на реагиране и за разпознаване на ранните сигнали за риск, за да могат чрез съдействието на специалисти от компетентните служби да реагират правилно и да посрещат специфичните потребности на децата, попаднали в такава ситуация.

Важно е да се знаят първите индикатори :

- занижаване на успеха;
- нарушения на концентрацията и вниманието;

- занижаване на социалната активност и контакти;
- опозиционно поведение и агресивни прояви;
- загуба на тегло, тикове, плач, страхови реакции;

I. Упражняване на родителски права и предприемане на защитни мерки при конфликт между родителите:

Упражняването на родителските права и задължения, в контекста на нормативен регламент, се извършва по общо съгласие на родителите.

Родителите имат равни права, независимо дали са в брак (чл. 122, Семейен кодекс).

Родителските права и задължения се упражняват в интерес на детето от двамата родители — заедно или по отделно и когато родителят действа сам, той е длъжен да уведоми другия родител (чл. 123, ал. от Семейен кодекс).

Всяко дете има право на лични отношения с родителите си, освен ако съдът не е постановил друго (чл. 124, Семейен кодекс).

В съдебното решение се определя местоживеенето на детето, упражняването на родителските права, личните отношения с него и издръжката на детето.

Когато спорът се решава от съда, родителят може да поиска определяне на привременни мерки относно грижата за децата и тяхната издръжка, като в този случай акта на съда е определение.

Родителят, на когото не са присъдени родителските права, не губи своето родителско качество, нито родителските права и задължения. Той има право да поддържа лични отношения с детето, посочени в бракоразводното решение или определението за привременните съдебни мерки. Има право да получава информация за развитието на детето във всички направления на живота, да проследява възпитанието и обучението на детето, както и начина, по който другият родител упражнява поверените му функции и извън времето за личния контакт.

1. Ръководството и отговорните за ученика служители в училището имат право да изискат от родителя, упражняващ родителските права над детето, съдебно решение, когато има:

- решение за упражняване на родителските права или определение за привременните съдебни мерки;
- ограничения в някои правомощия на родител, въведени от съда;
- постановено лишаване на родител от права върху детето;
- издадена заповед за защита на дете по Закона за защита от домашното насилие.

2. При наличие на спор за упражняване на родителски права над дете и при настъпили ограничения на родителски права, с които училището трябва да се съобразява, родителят писмено информира с декларация директора.

Декларацията следва да бъде придружена със съответни документи (влязло в сила съдебно решение или определение за привременни мерки от съда за упражняване на родителски права, съдебно решение за ограничаване на родителски права или за лишаване от родителски права, мерки за защита по Закона за защита от Домашното насилие, споразумение и др.). Информацията

е необходима, за да се удостовери, кой от родителите има или няма право да взема ученика от училището, да получава информация за неговото физическо и психическо развитие (в случаите, при които има изрично ограничение за това), да провежда срещи с ученика на територията на училището и др. В случай, че няма изричен съдебен регламент за ограничаване на права на родител, включително по Закона за защита от домашното насилие, следва да се има предвид, че родителят, на когото не е предоставено упражняването на родителските права, има право: да реализира контакт с детето си; да се интересува и получава информация за неговото развитие; да изразява позиция.

II. Родителските конфликти и последствията върху детето:

Всяка ситуация на родителски конфликт е предпоставка за негативни последствия, засягащи живота на детето. Ограничаването на връзката и възпрепятстването на контактите с единия родител под влияние на другия родител води до различни емоционални и поведенчески реакции при децата и до нарушаване на правото на детето на контакт и отношения с двамата си родители. Всички промени в поведението на децата (не само единични, еднократни прояви) могат да бъдат сигнали за конфликтна ситуация в семейството.

1. Примери за рисковата ситуация: психическо или физическо насилие, упражнено над дете от родител в училището; ситуация на дърпане, теглене на дете от родител в опит за осъществяване на контакт с детето или за ограничаване на контакта му с другия родител; проява на вербална агресия по отношение на дете от родител и др.

2. Индикатори за разпознаване на потенциална конфликтна ситуация в семейството:

- занижаване на успеха и общото училищно представяне;
- нарушения на вниманието (концентрация, устойчивост) и последващи трудности в обучението;
- занижаване на социалната активност и контакти;
- наличие на проблемни взаимоотношения с връстниците;
- опозиционно поведение и/или агресивни прояви;
- трайно повишено равнище на тревожност, изразяващо се в необичайни телесни реакции и промени (загуба на тегло, безсъние, психомоторни тикове и др.);
- плач и/или страхови реакции;
- поведенчески прояви, различни от обичайните;
- податливост на заболявания и поведенчески разстройства.

Родителският конфликт се разгръща най-често в споровете за упражняване на родителските права над детето. Най-тежката форма на родителския конфликт е отчуждението на детето към единия от родителите.

Родителското отчуждение е целенасочено създаване на отделна/единствена връзка между детето и единия родител, като се отхвърля другия родител. То засяга този родител, с който детето не живее или който не упражнява родителските права след раздялата, или развода с другия родител.

3. Индикатори за родителско отчуждение при децата:

- детето не иска да има никакъв контакт с единия родител, изпитва само негативни чувства към него;
- демонстрира, че изпитва само позитивни чувства към другия родител, основно отглеждащия го.

4. Характерни особености на отчуждаващия родител:

- настоятелно взема самостоятелни (еднолични) решения за живота на ученика, без да се консултира с другия родител;
- възпрепятства достъпа на отчуждения родител до информация за успеха в училище, за развитието на детето, за представянето му в детската градина или за ежедневието, домашния живот;
- прави целенасочени негативни изказвания за другия родител пред детето или т.нар. „очерняне“, дискредитиране, злепоставяне пред детето, което оказва неблагоприятно влияние във всички области от развитието на детето.

5. Специфични проявления при ученик, освен емоционални и поведенчески промени, показващи вероятно наличие на родителско отчуждение:

- дихотомия/разцепване в отношението към двамата родители, едната родителска фигура се идеализира за сметка на другата, която се „вижда“ като изцяло негативна;
- споделяне на информация с неподходящо съдържание (напр.: „Моят татко си имаше любовница, докато с мама живееха заедно.“; „Аз съм се появил случайно. Мама всъщност не е искала да ме ражда, но така се е случило.“);
- отправяне на неаргументирани нападки към единия родител (например: „Моят татко е глупак.“; „Моята майка е лоша майка.“);
- идентификация с позицията на единия родител като жертва (например: „Татко ни изостави и ни остави без парички.“; „Мама избяга с друг мъж.“; разминаване в обръщенията към двамата родители (например: вместо „татко“ детето се обръща към баща си по име, като същевременно обръщението към майката е „мамо“ или обратното).

В тези случаи ученикът показва, че има проблем, който го тревожи и с който не може да се справи, че има нужда от подкрепата на възрастен, на когото може да се довери.

6. Действия към ученика от страна на учителите и служителите в училището при наличие на описаните проявления:

- позитивен подход към ученика;
- дискретно наблюдаване на поведението му;
- провеждане на разговор с ученика, който цели да се установи начинът, по който се чувства и дали има нещо, което го тревожи;
- предоставяне на пространство за споделяне и изслушване на ученика, без да се изразява позиция от страна на специалиста, в защита или упрек към едната или другата страна и без да се правят опити за разрешаване на проблема между родителите;
- при данни от разговора с ученика за конфликтни отношения в семейството, които го тревожат и угнетяват се информира ръководството на училището, след което се провежда екипна среща между специалистите от училището, имащи отношение към ученика, за обсъждане на случая и последващите действия за подкрепата му /може да се извърши и консултация с външен специалист, какъвто може да бъде експерт от Държавната агенция за закрила на Детето, включително специалистите на Националната телефонна ЛИНИЯ за деца 116 111, която работи 24 часа, седем дни в седмицата и е безплатна на територията на цялата страна, която гарантира конфиденциалност на обажданията/;
- при данни, че ученика се намира в риск за психическото и/или физическото здраве се сезира органа за закрила на детето — Дирекция „Социално подпомагане“ по местоживеене на ученика към която функционира отдел „Закрила на Детето“.

III. Подкрепа на ученик в ситуация на родителски конфликт в училището:

Подкрепата на ученик в ситуация на родителски конфликт при раздяла не е изолиран процес и предполага няколко основни равнища:

- индивидуална подкрепа на ученика;
- осъществяване на контакт с родителите - сигнализиране във връзка с притесненията на ученика и комуникация с тях за разрешаване на ситуацията в подкрепа на ученика;
- съвместни действия за осигуряване на подкрепяща среда.

1. Процесът на подкрепа е в следната последователност:

- идентифициране на конфликтна ситуация;
- формиране на екип за подкрепа;
- изготвяне на план за подкрепа, както и мониторинг на напредъка и развитието.

2. Оказването на индивидуална подкрепа: чрез подпомагане на ученика да се справи с негативните емоции, да повиши самооценката и мотивацията си за учене.

Учителят е първият, който може да подпомогне ученика в процеса на адаптация с новата семейна ситуация, предразполагайки го към разговор и споделяне. Важно е ученикът да припознае педагога като подкрепяща фигура, към която да се обърне при нужда. Необходимо е ученикът да бъде изслушан и успокоено, без да се търси директно разрешаване на проблема, който излиза извън компетенциите и професионалната роля на учителя. Най - важният момент в комуникацията с ученика е той да бъде предразположен да споделя своите чувства и въпроси относно раздялата, в условията на сигурност и доверие. Тези разговори трябва да се случват насаме и информацията от тях да не бъде разгласявана най-вече сред връстниците на ученика.

3. Комуникация и включване на родителите:

При наличие на непълно семейство (при раздяла, развод и др.) екипът на училището следва да е информиран:

- за отношенията в семейството, ако има наличие на родителски конфликт, в който е въввлечен ученика;
- по въпросите, свързани с родителските права и попечителството над ученика;
- режима на контакти, ако има въведени някакви ограничения;
- за достъпа на другия родител до информация за ученика и неговото развитие и др., при данни за ограничение на същите.

Педагогическите специалисти в училището не заемат страна в конфликта. При желание от страна на родителите учителят ги насочва към специалист по разрешаване на конфликти и семейни спорове, като запази нужния неутралитет.

Родителите трябва да бъдат информирани от страна на училището, че при наличие на риск за детето, ще бъде подаден сигнал до Дирекциите „Социално подпомагане”, отдел „Закрила на детето” по настоящ адрес на ученика (адрес, на който детето пребивава), съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето, а именно при задълбочаващи се поведенчески проблеми и при отказ за съдействие от тяхна страна.

4. Осигуряване на подкрепяща среда:

4.1. При установена ситуация на родителски конфликт при раздяла, учителят/класният ръководител създава необходимата подкрепяща среда за ученика в рамките на класа: създаване на атмосфера на приемане и разбиране по отношение на различните семейства, с което да се предотврати потенциален тормоз или изолация от страна на съучениците.

4.2. В случаите, когато оказаната подкрепа на ученика в рамките на училището не повлиява положително, затрудненията в поведението на ученика, както и при отказ от страна на родителите за сътрудничество, екипът, ангажиран по случая на детето, да сигнализира устно и писмено Дирекция „Социално подпомагане” по местоживеене на детето за предприемане на мерки за закрила по реда на Закона за закрила на детето.

IV. Уведомяване за дете в риск и действия на органите за закрила:

1. Кога едно дете е в риск?

Съгласно разпоредбите на Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила за нормалното му физическо, умствено, нравствено и социално развитие и на защита на неговите права и интереси. В параграф S 1, т. от Допълнителните разпоредби на Закона за закрила на детето е посочено определението на понятието дете в риск:

- чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
- което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение, или наказание в или извън семейството му;
- за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

2. Важно е да се знае, че:

- дете, въввлечено в тежък родителски конфликт, е дете в риск;
- отчуждаването на детето от единия родител в ситуация на конфликт следва да се разглежда като форма на насилие с тежки последици върху психическото развитие на детето и неговото поведение, т.е. е дете в риск.

3. Действия при риск за детето, съгласно разпоредбите на чл. 7 от ЗЗД:

При наличие на информация или на съмнение за дете в риск, всяко лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, незабавно следва да уведоми някой от следните органи за закрила на детето:

- Дирекция „Социално подпомагане”, по местоживеене на детето (с отдел „Закрила на детето”, където работят социални работници);
- Министерство на вътрешните работи — районните полицейски управления по места;
- Държавната агенция за закрила на детето.

Сигналът може да бъде подаден писмено, на място или по телефона. Сигнал за дете в риск може да бъде подаван по всяко време на денонощието, без почивен ден и на безплатната Национална телефонна линия за деца 116 111, която се управлява и мониторира от Държавната агенция за закрила на детето.

В училището е въведен режим на документиране/регистриране на информацията по случаите на деца в риск, с оглед проследяване на последващите действия и резултатите от тях.

V. Деца в ситуации на конфликт между родители и на раздяла/развод с международен елемент:

Конфликтите по повод на децата при раздяла/развод с международен елемент са особено тежки и създават опасност единият родител, който не упражнява родителските права, значително да бъде изолиран от важна част от развитието на детето — неговото образование.

Съгласно чл. 85 от Кодекса на международното частно право (КМЧП), отношенията между родители и деца се уреждат от правото на държавата, в която е тяхното общо обичайно местопребиваване. Ако родителите и детето нямат общо обичайно местопребиваване, отношенията между тях се уреждат от правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на детето, или от неговото отечествено право, ако то е по - благоприятно за него. За „обичайно местопребиваване” се счита мястото, което отразява определена интеграция на детето в социалната и семейната среда в държавата, в която живее в момента и съответно ходи на училище или детска градина.

Възникналите спорове с международен елемент относно упражняването на родителските права, попадат в приложното поле на Регламент (ЕО) №2201/2003 на съвета от 27 ноември 2003 година относно подсъдността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) №1347/2000. Този акт по силата на европейското право има пряко приложение в Република България и има предимство пред нормите на вътрешното законодателство, които му противоречат. Регламентът се прилага между всички държави, членки на Европейския съюз (с изключение на Дания), по граждански дела, отнасящи се до:

- развод, законна раздяла или обявяването на нищожността на брака;
- определяне, упражняване, делегиране, ограничаване или лишаване от родителска отговорност.

Международната компетентност относно дела, свързани с родителската отговорност по Регламент (ЕО) №2201/2003 е определена с оглед интересите на детето и в съответствие с критерия за териториална близост. Компетентността, по правило, е по обичайното местопребиваване на детето.

В началото на учебната година и своевременно при промяна на обстоятелствата в ситуации на родителски конфликт, двамата родители — независимо от тяхната националност, заедно с учителите установят как родителите ще упражняват своите права в училището:

- периодично и своевременно да получават информация за успеха и развитието на децата им в образователния процес, за спазването на правилата в училище и за приобщаването им към общността;
- среща с ръководството на училището, с класния ръководител, с учителите и с другите педагогически специалисти в определеното приемно време или в друго удобно за двете страни време;
- запознаване с училищния учебен план;
- присъстват, при желание от тяхна страна когато се решават въпроси, които засягат права и интереси на ученика;

- най-малко веднъж годишно получават информация, подкрепа и консултиране в училището по въпроси, свързани с образованието, с кариерното ориентиране и с личностното развитие на децата им.

Когато спорещите страни не са жители на Общността, е приложима Хагската конвенция за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата (приета в Хага на 19.10.1996 г, ратифицирана, обнародвана и в сила за България от 01.02.2007 г.)

Изготвил: Елена Гивечева – Михова, педагогически съветник

ПРОТОКОЛ № /

Днес, година в кабинета на педагогическия съветник на СУ “Св. Климент Охридски“, град Пещера се проведе среща за целите на преодоляване на конфликт и оказване на подкрепа в ситуация на раздяла и конфликт между родителите на:

....., ученик от клас

На срещата присъстваха:

1., на длъжност
2., на длъжност
3., на длъжност
4., родител

В хода на среща се извърши преглед и обсъждане на:

1. Събраната информация за наблюдавани индикатори за промяна в поведение, обучение и отношение на ученика относно обучението и развитието му.

.....
.....

2. Сведения от педагогически специалисти за силните и слабите страни, затруднения в обучението и индивидуалните нагласи на ученика по отношение на ученето и участието в образователния процес и в дейността на СУ.

.....
.....

3. Сведения от педагогически специалисти или социален работник в училището за наличие на възможни рискови фактори в средата.

.....
.....

4. Информация, която придружава ученика от изминал период, включително и за предоставени дейности по обща подкрепа.

.....
.....

5. Набелязване на конкретни мерки по обща подкрепа.

.....
.....

Коментари по дневния ред:

.....
.....

На г-ж/г-н, родител се даде информация за дефицити
в и необходимостта
от провеждане на общата подкрепа.

РЕШЕНИЯ:

1. При, ученик от клас са налице
обучителни затруднения.

2. Да се предприемат конкретни мерки с цел преодоляване на обучителни затруднения под
формата на консултации по

3. Становище до ръководството и решение за уведомяване на отдел Закрила на детето.

Срок за работа по конкретните мерки до

1. /подпис/

2. /подпис/

3. /подпис/

4. /подпис/

5. /подпис/